

ТАРАСЕНКО О.С.,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

16 липня 1999 року в систему запобіжних заходів Кримінально-процесуального кодексу Республіки Білорусь (далі – КПК РБ) введено такий запобіжний захід як домашній арешт [1], який полягає в ізоляції підозрюваного або обвинуваченого від суспільства без утримання його під

вартою, але із застосуванням правообмежень, визначених прокурором або його заступником, Головою Слідчого комітету Республіки Білорусь, Головою Комітету державної безпеки Республіки Білорусь або особами, що виконують їх обов'язки (далі – уповноваженою особою). Такими правообмеженнями, відповідно до ч. 2 ст. 125 КПК РБ, є: заборона виходу з житла повністю або в певний час; заборона телефонних переговорів, відправлення кореспонденції та використання засобів зв'язку; заборона спілкуватися з певними особами й приймати кого б то не було у себе; застосування електронних засобів контролю та покладенням обов'язку носити при собі ці засоби та обслуговувати їх роботу; покладення обов'язку відповідати на контрольні телефонні дзвінки чи інші сигнали контролю, телефонувати або особисто з'являтися в певний час до органу дізнання або інший орган, який здійснює нагляд за поведінкою підозрюваного або обвинуваченого; встановлення спостереження за підозрюваним або обвинуваченим чи його житлом, а також охороною його житла або відведеного йому в житло приміщення; інші подібні заходи, що забезпечують належну поведінку та ізоляцію підозрюваного, обвинуваченого від суспільства.

Як бачимо, КПК РБ закріпив право приймати рішення щодо застосування домашнього арешту відносно підозрюваного уповноваженою особою, що в свою чергу не відповідає положенням Європейської конвенції з прав людини [2], якою передбачено право обмежувати права та свободи громадян лише за вмотивованим рішенням суду. Втім, в межах судового розгляду, рішення про застосування домашнього арешту відносно обвинуваченого застосовується на підставі рішення суду (ч. 2 ст. 119 КПК РБ).

З наведеного можна припустити, що уповноважена особа самостійно визначає додаткові заходи забезпечення виконання домашнього арешту, виходячи з умов конкретної справи.

Домашній арешт застосовується на підставі постанови уповноваженої особи (ч. 1 ст. 119 КПК РБ), за наявності достатніх основ вважати, що підозрюваний або обвинувачений переховуватимуться від слідства та суду, фальсифікуватимуть матеріали справи, здійснювати інші заходи з протидії слідству, а також повинні враховуватися характер підозри обвинувачення, їх вік і стан здоров'я, рід занять, сімейний та майновий стан, наявність постійного місця проживання та інші обставини (ст. 117 КПК РБ).

Постанова (ухвала) про застосування домашнього арешту виноситься в строки до двох місяців (ч. 1 ст. 127 КПК РБ), які можуть бути продовжені до 3 та 6 місяців (ч. 2 та 3 ст. 127 КПК РБ), а у разі вчинення особою тяжкого або особливо тяжкого злочину, підстав вважати, що особа має намір переховуватися від слідства та суду за межами держави, до 12 та 18 місяців (ч. 2 та 3 ст. 127 КПК РБ). А виконання постанови (ухвали) про застосування домашнього арешту покладається на органи дізнання (ч. 6ст. 119 КПК РБ).

Крім, зазначених вище правообмежень, постанова (ухвала) повинна містити сутність заборон і обов'язків, покладених на обвинуваченого, а також

точно вказати той територіальний орган (посадова особа цього органу), який уповноважений здійснювати нагляд за виконанням цього запобіжного заходу [3, с. 48].

Цікавим є те, що відповідно до рішення Конституційного Суду від 28 травня 2003 року [4], терміни застосування домашнього арешту зараховуються в строк призначення покарання у вигляді позбавлення волі. Дане положення є позитивним у кримінальному процесуальному законодавстві РБ, оскільки враховують строк застосування домашнього арешту відносно особи в загальний строк відбування, а вразі закриття справи судом, як незаконно відкритого знімають певні питання щодо обмеженості таких осіб.

Також потрібно відмітити, що домашній арешт скасовується, а також змінюється на більш м'який або більш суворий на підставі відповідної постанови уповноваженої особи, а припинитися може по завершенню строків його застосування (ч. 1, 4 та 5ст. 119 КПК РБ).

Таким чином, на нашу думку, КПК РБ містить положення, які не відповідають міжнародним нормам дотримання прав людини, зокрема це уповноважених осіб приймати рішення застосовувати запобіжний захід, а з позитивних можна відмітити – це можливість зміни запобіжного заходу на більш м'який або жорсткий прокурором та зарахування терміну застосування цього заходу в строк призначення покарання у вигляді позбавлення волі.

Література:

1. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 1999 г. № 295-3 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.by>.
2. Конвенция про захист прав людини і основоположних свобод від 4 лист. 1950 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. - № 215 від 17.11.2010.
3. Зайцева Л. Исполнение меры пресечения в виде домашнего ареста / Л. Зайцева, Т. Савчук // Законность и правопорядок. – 2012. - № 1(21)/2012. – С. 46-51.
4. Домашний арешт засчитывается в срок наказания [Электронный ресурс] // Сообщение пресс-центра Конституционного Суда Республики Беларусь. – Режим доступа: <http://www.kc.gov.by/main.aspx?guid=8445>.